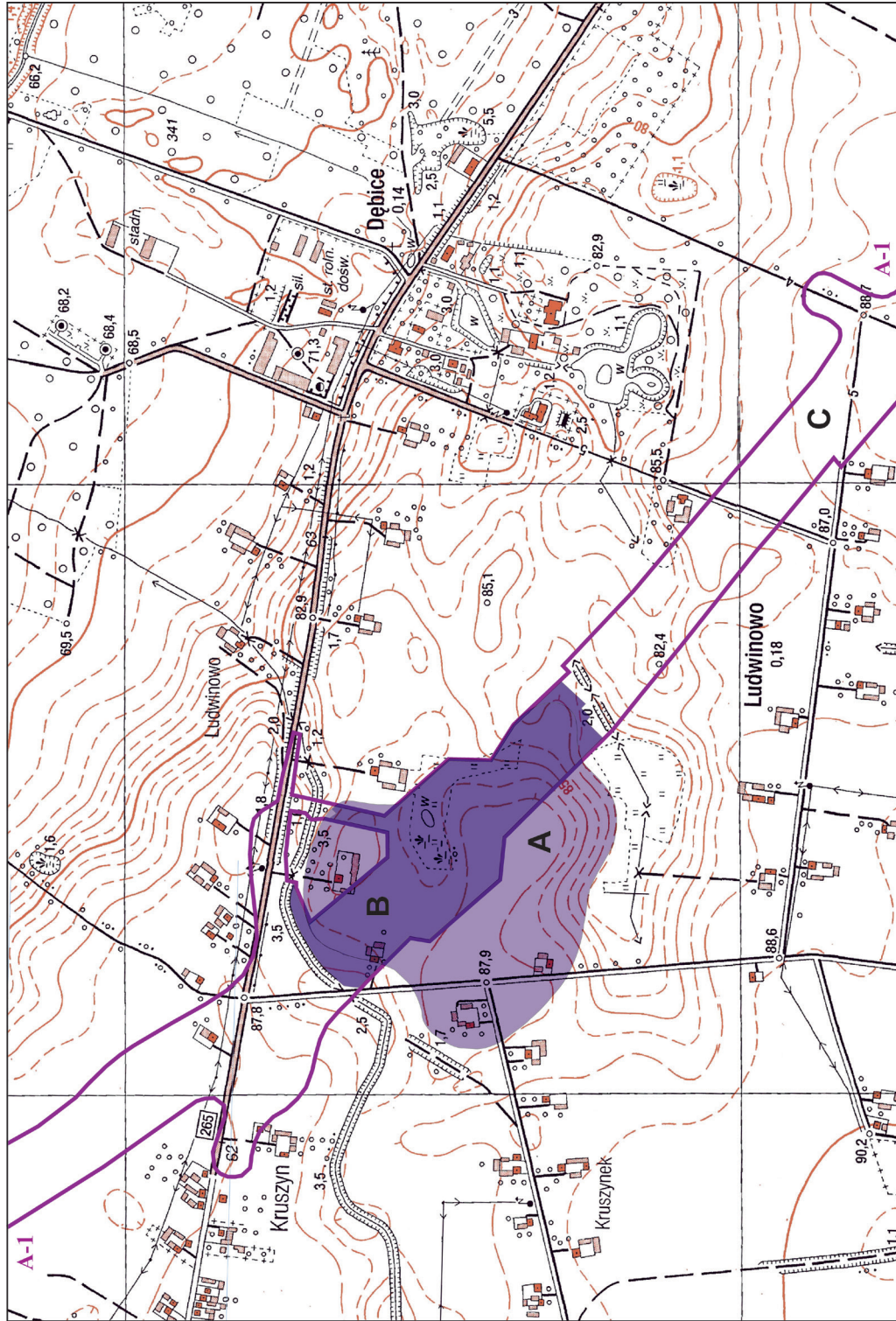

INFORMACJE WSTĘPNE

Prezentowana publikacja jest rezultatem opracowania wyników archeologicznych badań ratowniczych na stanowisku 3 w Ludwinowie, pow. Włocławek, poprzedzających budowę autostrady A-1. Wieloletnie prace wykopaliskowe przeprowadziła Fundacja Badań Archeologicznych Imienia Profesora Konrada Jażdżewskiego z koordynacją prezesa Zarządu Fundacji dr. Piotra Papiernika, przy ścisłej współpracy z Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi, z konsultantem merytorycznym dyrektorem prof. dr. hab. Ryszardem Grygielem. Badania zostały zrealizowane z funduszy Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, zaś koordynatorem całości badań ratowniczych na odcinku kujawskim autostrady była Fundacja Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Stanowisko 3 w Ludwinowie – nr 20 na obszarze AZP 49–47, posiadające współrzędne geodezyjne w układzie 65: $x = 5887855$, $y = 3637090$, zostało odkryte w ramach programu AZP w 1983 roku (badania powierzchniowe mgr. A. Horonziaka z biura W.K.Z. we Włocławku) i zweryfikowane w 2000 roku przez L. Czerniaka i R. Firkowskiego, którzy powierzchnię stanowiska oszacowali na ponad 15 ha. Badania w zasięgu autostrady A-1 zostały przeprowadzone w ciągu 7 sezonów badawczych w latach 2000, 2004–2009, łącznie obejmujących prawie 28 miesięcy prac terenowych. Wykopaliska realizował zespół badawczy pod kierownictwem mgr. Ireneusza Marchelaka z Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi, w skład którego wchodził następujący archeolog: mgr Paweł Frąsiak (2000), mgr Iwona Nowak (2004–2008), mgr Michał Kaleta (2004), mgr Tomasz Łapa (2005) i mgr Aleksandra Lachmayer (2008–2009). W trakcie trudnych i złożonych prac terenowych szczególną rolę przypadła zespołowi dokumentacyjnemu, w którym uczestniczyli m.in. Paulina Poniatowska, Rafał Karkowski, Anna Nierychlewska, Katarzyna Tośta, Kamila Głowacka, Katarzyna Rybałko, Przemysław Muzolf, Aleksandra Lachmayer i Monika Grochocka. Podczas wykopalisk standardowo stosowano moduły wykopów o szerokości 10 m, przebiegających prostopadle do linii pasa autostrady, którymi naprzemian w ciągu kolejnych sezonów badawczych eksplorowano odsłaniane obiekty archeologiczne. W miarę potrzeb zakładano także większe wykopy szerokopłaszczyznowe, np. w strefie tzw. MOP-u. Z innych aspektów metodycznych prowadzonych prac terenowych, należy wspomnieć o stosowaniu bezpośrednio po odhumusowaniu nakrywania całych wykopów grubą folią, zapobiegającą nadmiernemu przesychaniu poziomów eksploracyjnych, co potem znacznie ułatwiało dalsze badania w warunkach gliniastego, względnie ilastego podłoża. W metodyce prac wykopaliskowych główną zasadą była eksploracja nawarstwień kulturowych i wypełnisk obiektów warstwami mechanicznymi o miąższości 10 lub 20 cm, w obrębie których rejestrowano materiały ruchome, co pokazuje katalog zabytków prezentowany w części 2. opracowania.

Na przeważającej części stanowiska znajdowały się nawarstwienia kulturowe, których miąższość osiągała od 1,5 do 2 m w strefie dolinki denudacyjnej w południowo-wschodniej partii stanowiska oraz w zasięgu zagłębienia bezodpływowego w jego partii północno-zachodniej. Eksploracje ww. stref wymagały czasochłonnych prac przy konieczności stosowania permanentnego odwadniania niższych poziomów eksploracyjnych, w tym zwłaszcza przy eksploracji nawarstwień wokół stawu w centralnej partii stanowiska. Bardzo trudne w eksploracji okazały się liczne studnie z różnych okresów pradziejowych oraz późnego średniowiecza (ponad 50 obiektów).

Ryc. 1. Ludwinowo, stan. 3, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie. Lokalizacja stanowiska na tle mapy topograficznej w układzie 1965 w skali 1:10000. A/ zasięg na podstawie badań powierzchniowych; B/ obszar przebadany w latach 2000, 2004–2009; C/ pas autostrady A-1.

Fig. 1. Ludwinowo, site 3, district of Włocławek, province of Kuyavia-Pomerania. Location of the site against the background of topographic map; coordinate system 1965; scale 1:10 000. A/ range of settlement traces on the basis of archaeological survey; B/ area excavated in 2000, 2004–2009; C/ section of motorway A-1.

W trakcie ratowniczych prac wykopaliskowych przebadano powierzchnię 855,6 ara, co stawia stanowisko nr 3 w Ludwinowie w rzędzie największych na kujawskim odcinku autostrady A-1.

Wśród odkrytych prawie 7,8 tys. obiektów archeologicznych ilościowo przeważały jamy posłupowe, jako relikty założeń naziemnych (głównie domów kultury przeworskiej), obok których występowały częściowo zagłębione w podłoże ziemianki, budynki z zachowaną warstwą przyziemia i rowy konstrukcyjne domów trapezowatych grupy brzesko-kujawskiej kultury lendzielskiej, ponadto studnie (bez elementów cembrowiny i z konstrukcją drewnianą), glinianki, jamy gospodarcze, paleniska, piec i wreszcie groby oraz tzw. warstwy cmentarzyskowe. Na stanowisku łącznie pozyskano zbiór ponad 138 tys. fragmentów ceramiki, ponad 40 tys. fragmentów kości, głównie zwierzęcych pokonsumpcyjnych, ale także z grobów ludzkich i zwierzęcych, 714 przedmiotów krzemiennych, 150 przedmiotów kamiennych, 580 przedmiotów metalowych, 31 wyrobów z kości i około 7 tys. fragmentów polepy.

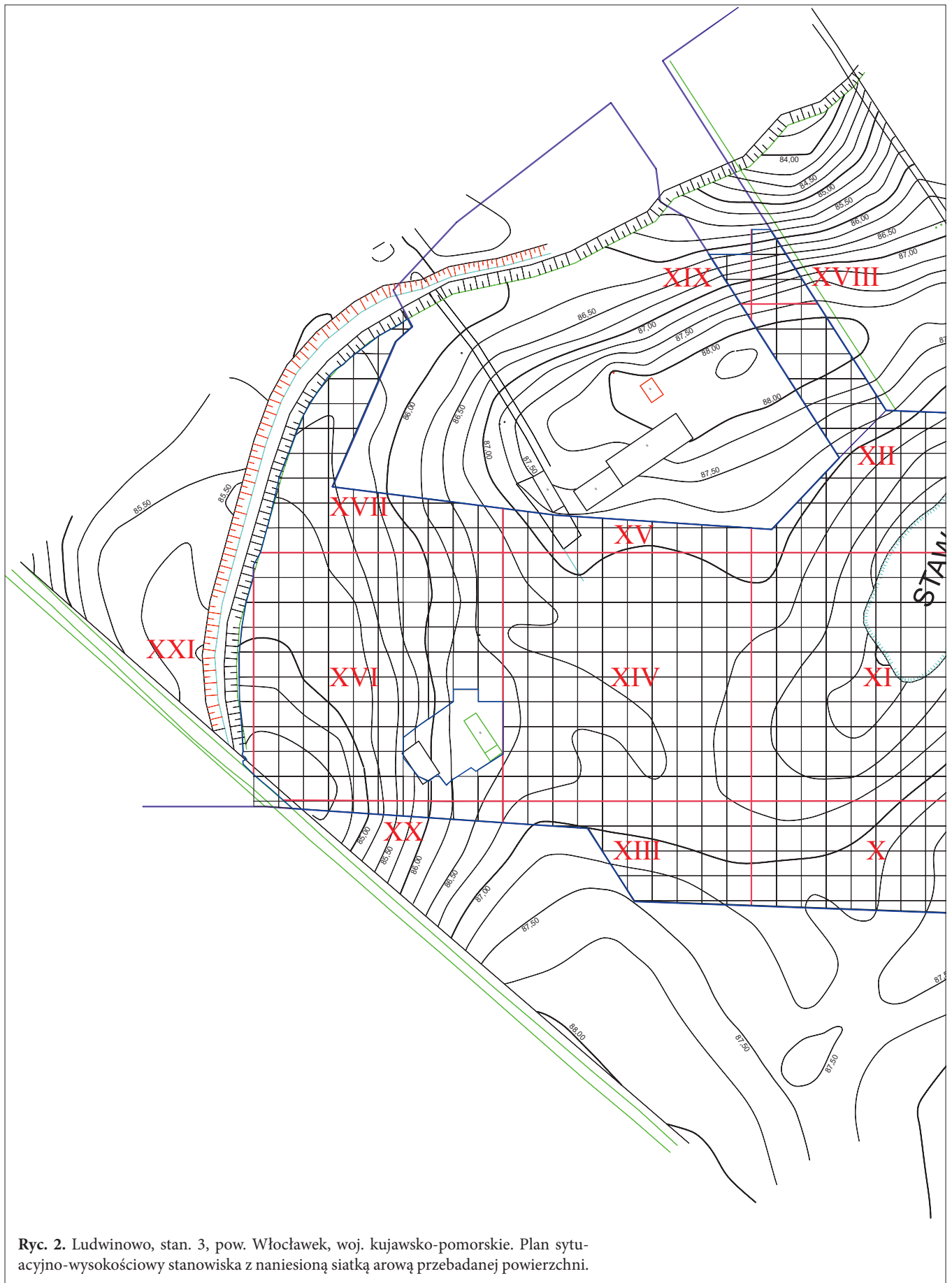
Stanowisko 3 w Ludwinowie ma charakter wybitnie wielokulturowy i wielookresowy, gdyż w jego zasięgu zarejestrowano pełny rozwój kulturowy od najstarszego osadnictwa neolitycznego po czasy późnego średniowiecza i nowożytności, z następującymi poziomami kulturowo-chronologicznymi: kultura ceramiki wstęgowej rytej, kultura ceramiki wstęgowej klutej, grupa brzesko-kujawska kultury lendzielskiej, kultura pucharów lejkowatych, kultura amfor kulistych, kultura ceramiki sznurowej, kultura trzciniecka, kultura łużycka epoki brązu i okresu halsztackiego, w tym południowo-wschodnie elementy kulturowe z późnego okresu halsztackiego, dalej kultura pomorska i kultura grobów kloszowych, kultura jastorfska, kultura przeworska, późne średniowiecze i wczesny okres nowożytny. Odkrycia związane z wymienionymi poziomami zostały omówione w kolejnych rozdziałach autorstwa Ireneusza Marchelaka, Anny Nierychlewskiej, Iwony Nowak i Piotra Papiernika, uzupełnionych opracowaniem naczyń terra sigillata przez Lubomirę Tyszler oraz pochodzących z badań numizmatów przez Mariusza Mielczarka.

Badania archeologiczne na stanowisku 3 w Ludwinowie stanowiły dodatkowe pole dla różnorodnych analiz interdyscyplinarnych, głównie przyrodniczych i materiałoznawczych, których podstawą, obok odkrytych materiałów ruchomych, były liczne próby pobrane z nawarstwień kulturowych, wypełnisk obiektów i najbliższego otoczenia stanowiska. Ich plonem są wyniki analiz zamieszczone w niniejszym tomie: antropologiczna (Wiesław Lorkiewicz; Anna Zielińska), archeozoologiczna (Krzysztof Stefaniak, Teresa Piskorska i Beata Pokryszko), archeobotaniczna (Aldona Mueller-Bieniek, Krystyna Wasylkowa, Katarzyna Cywa), palinologiczna (Dorota Nalepka), petrograficzna (Marcin Krystek) oraz sedymentologiczna (Piotr Kittel i Daniel Okupny), geochemiczna (Ryszard Krzysztof Borówka, Daniel Okupny, Anna Fortuniak, Julita Tomkowiak) i mikromorfologii nawarstwień (Anna Budek), a także traseologiczna (Małgorzata Winiarska-Kabacińska) i składu chemicznego zabytków (Halina Młodicka). Ponadto wykonano szereg datowań metodą radiowęglową (Pracownia Radiochemiczna Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi; Poznańskie Laboratorium Radiowęglowe; Laboratorium Datowań Bezwzględnych w Krakowie) i dendrochronologiczną (Marek Krąpiec, Elżbieta Szychowska-Krąpiec).

Całość materiałów zabytkowych i dokumentacji terenowej została zainwentaryzowana do zbiorów Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi, z funduszy Fundacji Badań Archeologicznych Imienia Profesora Konrada Jażdżewskiego.

Wstępne opracowania rezultatów badań na stanowisku 3 w Ludwinowie zostały dotąd opublikowane w dwóch tomach Raportu wydanych przez Narodowy Instytut Dziedzictwa, poświęconych archeologicznym badaniom ratowniczym za lata 2005–2006 oraz 2007–2008 (I. Marchelak 2011; I. Marchelak, A. Nierychlewska, I. Nowak 2012).

W tym miejscu autorzy publikacji pragną także serdecznie podziękować wykonawczyniom bardzo licznych ilustracji materiałów zabytkowych, Beacie Łuczak-Kłys, Katarzynie Toście, Annie Nierychlewskiej i Elżbiecie Górskiej oraz autorowi fotografii zabytków, Władysławowi Pohoreckiemu z Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi.

Ryc. 2. Ludwinowo, stan. 3, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie. Plan sytuacyjno-wysokościowy stanowiska z naniesioną siatką arową przebadanej powierzchni.

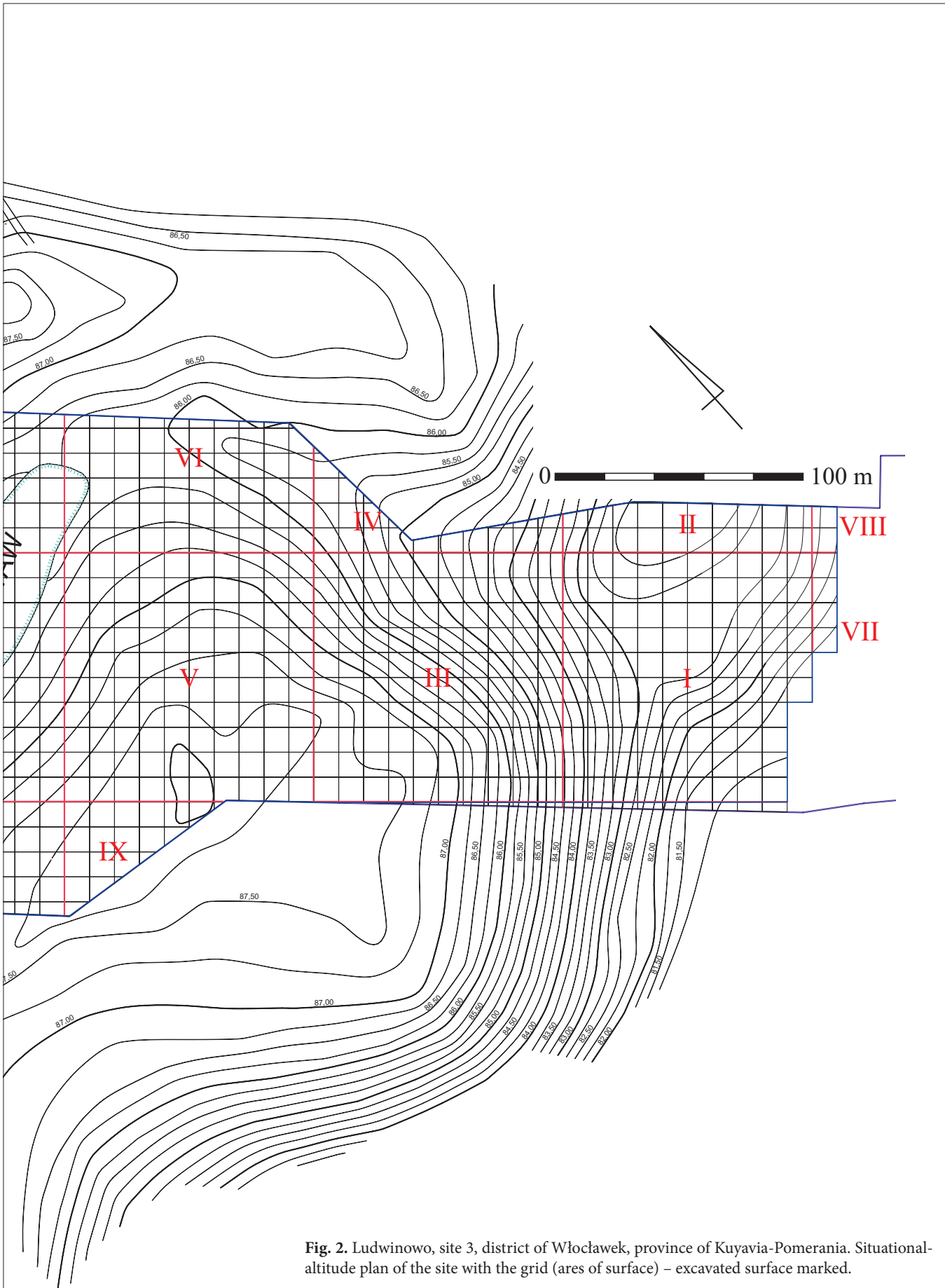

Fig. 2. Ludwinowo, site 3, district of Włocławek, province of Kuyavia-Pomerania. Situational-altitude plan of the site with the grid (ares of surface) – excavated surface marked.

